

JURAJ ČERVENÁK

OCELOVÉ ŽEZLO

PRVNÍ ČÁST CYKLU
BOHATÝR

JURAJ ČERVENÁK
OCELOVÉ ŽEZLO

JURAJ ČERVENÁK

OCELOVÉ ŽEZLO

PRVNÍ ČÁST CYKLU
BOHATÝR

PŘEKLAD ROBERT PILCH

ARGO

Edici Fantastika řídí Martin Šust

Czech edition © ARGO, 2022

Copyright © Juraj Červenák, 2017

Translation © Robert Pilch, 2022

Cover Art © Michal Ivan, 2006

ISBN 978-80-257-3870-2 (váz.)

ISBN 978-80-257-3- (e-kniha)

KNIHA PRVNÍ

UZDRAVENÍ ILJI MUROMCE

KAPITOLA PRVNÍ

NOČNÍ JEZDCI

Když se na Karačarovo přihnala ta pohroma, byl Ilja, syn Jahjův, zpítý pod obraz. Na tom, pravda, nebylo nic mimořádného. Od chvíle, kdy mu před třemi lety zemřela matka – jedna z mála duší v osadě, která se mu neposmívala ani si při pohledu na něj neodplivovala –, opíjel se skoro každý den. Medovinu už skoro i chcal a na střízlivou mysl si příznačně nedokázal ani vzpomenout.

Onoho večera ale mnoho nescházelo, aby ho chlast zabil. Ne, nepřehnal to s ním natolik, aby mu chatrné tělo dočista vypovědělo službu. Ani nikde nezakopl a nesvalil se, nerozbil si lebku. Ba ani se mu neudělalo zle ve spánku a neudusil se zvratky. Byla to však právě medovina, co ho přinutilo překousnout svou zatrpklou a sebelitostivou samotářství, vylézt ze zemljanky u lesa a vrávoravým krokem se vydat ke Karačarovu.

Dnes totiž nastala noc letního slunovratu a opilý Ilja zatoužil slyšet zpěv a potěšit oko pohledem na tančící dívky.

Vysoko šlehající vetry prozářily noc nad Karačarovem tak, že skoro nebyly vidět hvězdy. Venkované se starých zvyků nedokázali vzdát, i když už před nějakou dobou přijali novou víru. V časech, kdy místní starci byli ještě junáky a stařeny děvami, bulharský chán Almas, nejmocnější vládce v povodí Itylu, zatoužil vymanit se z područí Chazarů, jejichž říše se rozkládala na dolním toku řeky, mezi Pontským

a Chvaliským mořem. Nepozvedl však proti nim meč, ale učinil tak prostřednictvím víry. Vyslal posly k Arabům, úhlavním nepřátelům židovských Chazarů, aby mu poslali zvěstovatele mohamedánské víry. Bagdádský kalif vyslal k Bulharům Ahmeda ibn Fadlána, proslulého učenice a cestovatele. Ten přinesl do povodí Itylu svatou knihu Korán. Almas přijal muslimské jméno Džafar a nový titul emír, nechal v hlavním městě Bolgar postavit mešitu z bílého kamene a vyslal věrozvěsty islámu ke všem podrobeným kmenům na řekách Ityl, Kama a Oka.

Někde nová víra zapustila silné kořeny, například u Biljarů, Esegelů, Udmurtů nebo Muromců, jinde lidé dál obětovali slunečnímu Tangrovi, hromovládnému Kvarovi nebo zlému Erlikovi, který unášel duše mrtvých do záhrobí.

V kraji Muromců se učení proroka Mohameda překvapivě uchytilo. Zásahu na tom měl hlavně Alvar, kníže ze stoličného hradiště Muromu, oddaný vazal bulharského emíra. Když ale přišel slunovrat, vzpomněli si příslušníci kmene na staré bohy plodnosti a hýřivého veselí, skládali oběti předkům a lesním duchům, tančili, zpívali a oddávali se lásce. Co jim bylo po rouhání, vždyť ráno rozprostrou koberečky, pokorně se pokloní směrem k Mekce a Bolgaru a všechno bude odpuštěno.

Než se Ilja došoural k louce zalité ohni na břehu Něpřy, slavnost už byla v plném proudu. Mladíci přeskakovali vatry, aby se zbavili nemocí a zlých duchů pocházejících ze země a temných lesních zákoutí. Dívky vytvořily chorovod, a držíce se za ramena, točily se mezi ohništi, zpívaly a blýskaly po mládencích nedočkavýma očima a úsměvy plnými příslibů. Starší a staří posedávali u nahrubo stlučených stolů, popíjeli, hodovali a vzpomínali na časy, kdy jim samotným za podobných nocí bouřila krev v žilách.

Ilja chvíli nerozhodně postával ve stínu, přece jen zaskočený tím množstvím lidí. Sešla se tu celá osada a on na takový ruch nebyl zvyklý – většinou jen seděl v zemljance nebo se na vlastní pěst potloukal po lese. Ostatních vesničanů se stranil, mnohých se dokonce bál. A teď, takový lomoz... Nadechl se, odzátkoval čutoru, kterou měl pro

jistotu s sebou, a dal si pár pořádných doušků. Medovina byla ostrá, okamžitě ucítil, jak mu vlévá do srdce odvahy.

Vkročil do světla.

Všimli si ho hned, hlavně ti starší, jejichž největší kratochvílí bylo všechno sledovat a potom mumlavě rozebírat. Otáčeli za shrbenou, nemotornou postavou překvapené pohledy a za dlaněmi pozvednutými ke rtům plynuly dohady a pohoršené šeptání. Že byl Ilja kalika, mrzák, který už z matky vylezl neduživý a se zkroucenými kostmi, to by ještě přenesli přes srdce a možná by ho i litovali. Jenže jeho máti byla otrokyně z kmene Vjatičů, pohanská čarodějnice klanící se zlověstnému Perunovi, rohatému Velesovi a nesnášenlivému Divovi. Vladyka Jahja, Iljův otec, udělal dobře, když ji krátce po vyvržení toho hnusu vyhnal ze svého domu. Ba měl být ještě tvrdší a rovnou ji upálit, protože ona pak ze msty sesílala na osadu kletby a zlá kouzla. Každou chorobu a neštěstí, které do Karačarova zavítaly, bez váhání přisoudili její zlovůli. Nebylo divu, že když před třemi lety konečně zaklepala krpci, všichni si oddechli. Její mrtvolu navzdory Iljovým nářkům prokláli dubovým kulem, uřízli jí hlavu a do hrobu na ni ještě pro jistotu svalili balvan.

Jenže po ní zůstal syn. Čarodějnické děcko, rarach, nepodařený a prokletý. Mnozí si mysleli, že zdědil matčinu divotvornou moc, že si nečistými rituály přivolává na pomoc stejné běsy a pohanské bohy jako ona, že se mstí a škodí jim. A jako by to nestačilo, dnes v sobě našel tu drzost, aby zavítal na jejich slavnost. Oslavu mládí, síly a plodnosti přišel zneuctít svým odporným, špinavým, uslintaným zjevem!

Ilja si nevlídných pohledů nevšímal. Vnímal jen zpěv. Možná byl mrzák, ale oči a uši mu sloužily dobře, lépe než leckomu v osadě. Její líbezný zpěv zaslechl i v tom mnohohlasém sboru, štíhlý pas bezpečně rozeznal ve změti tmavých postav na pozadí šlehajících vater. Přidal do kroku a křivé nohy ho výjimečně poslechlly.

„Dinaro!“ zavolal.

Zpěv rázem zakolísal, chorovod se roztrhl. Bubny ztratily rytmus, kostěné píšťaly falešně zakvílely a utichly.

Překvapeně se otočila, husté havraní vlasy pod věncem z květin rozcuchané, tváře rozpálené, ňadra prudce se dmoucí vzrušeným dechem. Ale jen co ho spatřila, úsměv jí z tváře zmizel, předtím vyceněné bílé zoubky se ukryly za zkřivenými rty.

„Iljo? Co ty tady děláš?“

Usmál se, ale protože svaly na levé tváři měl ochrnuté, byl z toho nehezky úšklebek, který spíše odpuzoval.

„Přišel jsem za tebou, Dinaro...“

„Jsi opilý, Iljo,“ nakrčila nos, když z něj zavanul chlast. „Jako obvykle. Jdi domů. Potřebuješ si lehnout a pořádně se vyspat...“

„Chtěl jsem tě vidět tančit,“ huhlal. „Slyšet, jak zpíváš...“

„Jak jsi chtěl poslouchat, když máš zjevně nasráno v uších?!“

V ramenatém dlouhánovi, který mezi ně rázně vkročil, Ilja okamžitě poznal Tarika, vladykova vydařenějšího syna. Už si všiml, že jeho nevlastní bratr po Dinaře pokukuje. Zde měl jasný důkaz jeho náklonnosti.

„Řekla ti, abys šel domů,“ pokračoval Tarik ibn Jahja ostře. „Tak se otoč a upaluj, jak jen ti křivé hnáty dovolí.“

Ostatní mladíci ocenili Tarikova slova hlasitým řehotem.

„Nerozčiluj se, bráško...“

„Nejsem žádný tvůj bráška,“ vyštěkl Tarik a strčil do Ilji, až mrzák skoro upadl. „Jsi syn prašivé vjatické čarodějnice! Kdo ví, s kým tě ve skutečnosti zplodila, s kterým lesním běsem! Z vladykova sémě by určitě nevzešla taková obluda!“

„Nech ho být, Tariku,“ pověsila se Dinara mladíkovi na ruku. „Nevidíš, že se sotva drží na nohou? Neubližuj chudákovi. Vrať se domů, Iljo, než si uděláš ještě větší hanbu.“

Soucit v Dinařině hlase rozdmýchal v Tarikovi zlost. Oči mu zablýskaly.

„Podívejme, Dinara má pro tebe slabost, hrbáči,“ ušklíbl se zlověstně. „Tak dobrá. Toužíš po ní? Nejdřív si ji ale musíš zasloužit.“

„Tariku, nedělej to,“ pohlédla na něj černovláška prosebně, ale mladík si jí nevšímal. Početné obecenstvo se zjevně dobře bavilo, a tak už nemohl couvnout.

„Musíš přeskočit oheň, jako všichni mládenci,“ ustoupil stranou a odhalil tak Iljovi výhled na vatru. „Jen tak rozbušíš dívčí srdce. Do toho, skákej!“

Ilja vyvalenýma očima zíral do plamenů. Polena už prohořela, ale pořád z nich vylétaly ohnivé jazyky a ohniště sálalo horkem jako rozdmýchaná kovářská výheň.

„Co je, bojíš se? Mám ti to předvést?“ šklebil se Tarik. „Tak se dobře dívej!“

„Tariku, prosím...“ zasténala Dinara, ale vladykův syn setřásl z ramene její ruku, otočil se, rozběhl a mrštným skokem se přenesl přes vatru. Plameny mu ani neolízly paty. Dívky zavzdychaly a radostně se zasmály, ostatní junáci uznale zahučeli.

„No tak,“ ohlédl se Tarik přes oheň na Ilju, „zkus to! Skoč! Ukaž své vyvolené, že jsi kus chlapa!“

Mrzák pořád hleděl do vatry. Nebyl hlupák a zbytek strážlivého vědomí na něj odkudsi z nitra mysli křičel, aby si pohrdavě odplivl, otočil se na patě a se vztyčenou hlavou odešel. Jenže medovina ten hlas okřikla a zahнала. Ilja si olízl suché rty a v duchu poprosil všechny bohy, které ho matka naučila vzývat, aby dali jeho nohám alespoň špetku síly a mrštnosti.

Dinara zavrtěla hlavou a natáhla k němu ruku, ale Ilja se už v té chvíli rozběhl.

Pokud se to vůbec dalo nazvat během. S neobratnými přískoky, ze všech sil za sebou tahaje neposlušnou levou nohu, vypadal jako zraněný medvěd na útěku.

Shromáždění na chvíli ztuhlo, zatajilo dech.

Ilju udeřilo do obličeje horko z ohniště. Chraplavě, nesrozumitelně vykřikl a ze všech sil se odrazil.

Nestačilo to.

S pevně zavřenýma očima a odvráceným obličejem přelétl nad plamennými jazyky a ve víru jisker a kouře se po hlavě zřítíl Tarikovi k nohám. Jeho chodidla se zachytila o hořící polena a strhla je s sebou. Nohy uvázly v ohništi.

Ilja zařval. Plátěné kalhoty mu vzplanuly jako nasáklé olejem. Tarik se rozřehtal, ale popadl mrzáka za rubašku za krkem a mohutným trhnutím ho odtáhl do bezpečí. Dinara oběhla vatru, strhla si z ramen zdobený šátek a začala jím dusit plameny na Iljových nohou.

Mrzák se plazil, svíjel a skučel jako spráskaný pes. Všichni okolo buráceli smíchem.

„Co to tady vyvádíte?“

Hlas práskl jako bič a vřava se roztrhala do kašlavého smíchu. Houf přihlížejících se rozestoupil a před Iljou se v udusané trávě zastavila čtveřice nohou – dvě v mužském, dvě v ženském obutí.

„Co tady pohledává tenhle?“ štěkl hlas znovu.

„Skáče přes oheň,“ chechtal se Tarik nuceně.

„Tebe jsem se neptal!“

Ilja zvedl usazený pohled. Hleděl do obličeje lemovaného prošedivělými vlasy.

„Otče...“ zachraptěl.

„Jak se opovažuješ ho tak oslovit?“ zaječel ženský hlas a zpoza Jahji, vладыky Karačarova, vystoupila asi čtyřicetiletá, ale ještě pořád pyšně se nesoucí žena. Byla to Jukka, vладыkova druhá žena a Tarikova matka. Ona byla jednou z příčin, proč Jahja odvrhl Iljovu matku. „Jsi jen smradlavý vyvrhel! Nemáš tu co dělat!“

Ilja se snažil vstát. Dinara ho popadla v podpaží a pomohla mu, čímž si vysloužila Tarikův i Jahjův zachmuřený pohled.

Bolest z popálenin rozehnala opileckou mlhu. Z hlubin mysli se znovu ozval hlas a nabádal Ilju k hrdosti a vzdoru. Poslechl.

„Jsi můj otec,“ pohlédl Jahjovi pevně do očí, „ať se ti to líbí, nebo ne. A měl by ses stydět, že jsi odvrhl ženu a prvorozeného syna...“

Jahjovi zmizela z obličeje všechna krev. „Ty... že ti jazyk neuhnije! Choval jsem se ke tvé matce dobře, z otrokyně a cizinky jsem proti vůli rodu učinil svou ženu! A jak se mi odvděčila? Za mými zády uctívala ty své odporné pohanské modly, po nocích čarovala, čarodějnické lektvary vařila, o život mi usilovala...“

„To není pravda!“

„Ale je!“ zakřičel Jahja a sevřel pěsti. „A Alláh ji za to potrestal. Místo silného syna, schopného dědice, porodila tohohle...“ vладыka si změřil Ilju s největším opovržením, „... tuhle obludu!“

„Nebyl to Boží trest, a ty to dobře víš!“ Ilja s každým slovem zvyšoval hlas, až všichni okolo užasle otevírali oči. „Matka by porodila zdravé dítě, kdyby ji tahle striga,“ namířil tlustý prst na Jukku, „neproklela! Jen proto, že se chtěla stát tvou hlavní ženou a porodit ti dítě s následnickým právem. To ona je ve skutečnosti čarodějnice, zákeřná bosorka, pekelná...“

Hněvový proud z Iljových úst přerušil úder Tarikovy pěsti. Mrzák se s krvavými rty svalil Jahjovi k nohám.

„Takhle o mé matce nemluv, hnido, jinak ti rozdupu lebku!“ zavřel statný mladík.

„Možná by to bylo nejlepší řešení,“ pronesla Jukka do zaraženého ticha. „Vyhnat ho i s matkou z osady zjevně nestačilo.“

„Nebudeme nikoho zabíjet,“ zašeptal Jahja na Iljovu obranu, i když mu z obličeje ještě sálal hněv.

„Tak ho musíme nadobro vyhnat a to jeho smradlavé doupě vyčistit ohněm od zlých mocností. On ať si běží do lesů, pro mě za mě k vjatičským pohanům, jejichž zvlčilá krev mu koluje v žilách.“

Jahja zachmuřeně pokýval hlavou. „Možná to tak bude lepší. Pro nás i pro něj. Slyšel jsi, parchante nevděčný? Zítra si seber všechno, co potřebuješ, a táhni ke všem čertům. Večer přijdeme spálit tvou chýši. Když budeš pořád uvnitř, shoříš s ní.“

„To mu přece nemůžete udělat,“ ozvala se Dinara. „Je popálený a zbitý, potřebuje se z toho dostat. Jestli ho už zítra vyženete do lesů, bude to pro něj jistá smrt. Vlci ho strhnou za prvním stromem...“

„Opatrně, děvče,“ zúžil Jahja oči. „Můj pravý syn si tě vybral, ale jestli nebudeš držet jazyk za zuby, jak se na správnou ženu sluší, příkážu Tarikovi, aby se poohlédl po jiném. O tohohle zkurvysyna,“ ukázal na Ilju, „už nezavádíš ani pohledem, rozumíš? Jeho matka uměla kouzly léčit rány a boláky. On po ní ty dábské schopnosti zdědil, tak ať se o sebe postará.“

S těmi slovy se vladyka otočil na patě a uličkou v rozestupujícím se davu zamířil k narychlo stlučenému stolu s miskami a džbány. Jukka probodla sténajícího Ilju ještě jedním nevraživým pohledem, pohrdavě si odfrkla a následovala manžela.

Dinara se sklonila k ležícímu chudákovi, ale Tarik ji surově popadl za rameno a strhl k sobě. Na její tázavý pohled odpověděl rázným zavrtěním hlavy.

„Nech ho být,“ zasyčel, „jinak poslechnu otce a rozmyslím si, jestli z tebe udělám svou první ženu.“

Ilja se snažil sebrat. Ztuhlé shromáždění znovu uvolněně zašumělo. Tarik přikázal muzikantům, aby zaduli do píšťal a udeřili do bubnů. Noc byla ještě mladá a bylo třeba znovu rozproudit zastydělou krev v žilách.

V tu chvíli však Ilja, po čtyřech jako pes a plivající lepkavé rudé sliny, prudce zvedl hlavu.

„Poslouchejte!“ zvolal.

Obrátili k němu rozhořčené pohledy.

„Zavři zobák, hrbatče!“ osopil se na něj Tarik. „Už jsi toho dneska nažvanil dost. Na další tvoje urážky není nikdo zvědavý!“

„Říkám, abyste ztichli!“ trval na svém Ilja. Zvedl se do kleku a potom na nohy. Účinky medoviny už z něj skoro vyprchaly.

„Jedna do zubů ti byla málo?“ popadl ho Tarik za halenu. „Chceš druhou?“

„Držte huby!“ zařval Ilja.

Sílící hluk se konečně zlomil. Překvapeně na něj zírali. Necháпали, kde se v něm vzal ten hromový hlas.

„Co je?“ vyhrkla Dinara, která jako jediná postřehla obavy v Iljově nemoci zkrouceném obličejí. „Co jsi zaslechl?“

Tarik ztuhl s pozvednutou pěstí, nejistě zamrkal a ohlédl se.

Konečně to uslyšel i on.

Dunění. Vzdálené, ale rychle sílící dunění. Jako by k nim vichřice z dalekých jižních stepí hnala zběsilý liják. Jenomže na obloze pořád blikaly hvězdy.

Vesničané, mladí i staří, vylekaně otáčeli hlavy. Zvuk se blížil zpoza Něpřy, od řídce zalesněných pahorků, které ležely mezi vesnicí a velikou řekou Okou. Ať už ale mhouřili oči, jak chtěli, kolem bylo příliš mnoho světla, a tak dlouhou chvíli viděli na druhém břehu jen neproniknutelnou tmou.

Náhle v té tmě zablikal neklidný plamen. A potom druhý, třetí, čtvrtý, rojily se jako světlušky za horké letní noci. Vzápětí se na protilehlý kamenitý břeh vyhrnuly rychle se pohybující stíny. Nad Karačarovo a ohni posetou louku vzlétlo divoké vytí.

Vesničané se vyděšeně rozkřičeli.

Ta světla, jejichž odrazy se naplnila zrudlá Něpra, byly pochodně v rukou útočících jezdců.

— - —

„Zbraně! Potřebujeme zbraně!“ vykřikl Tarik a vytrhl z polena u ohniště těžkou širočinu. „Berte všechno, co je po ruce!“

„Proboha, ne!“ skočil Jahja mezi chlapy a mával rukama, aby je zastavil. „Pobijí nás! Utíkejme do lesa, schováme se v houštinách!“

Mladí ale měli mozky zamlžené medovinou. Odstrčili ho stranou a přiopile se vrhli ke stolům pro nože, k ohništím pro železné rožně a k hromadám přichystaného dřeva pro delší kusy, které se daly použít jako oštěpy, kopí nebo kyje.

„Je jich jen něco přes tucet, otče!“ vykřikl Tarik na vladyku. „Zastavíme je, získáme čas pro ženy a děti, aby se stačily schovat! Slyšely jste?“ postrčil Jukku k černé skvrně lesa nad loukou. „Odveď je do hvozdu, matko! Rozprchněte se ve tmě! Rychle, rychle, kmítejte nohama!“

Vladykova žena a duchapřítomná Dinara se otočily, a jako když pastýři ženou ovce, aby je zachránili před vlky, i ony poháněly stádečko venkovaneč, děti a starců vzhůru do svahu k lesu. Chlapi na Tarikův pokyn převraceli stoly na hrany a krčili se za tou provizorní hradbou.